

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

מדינת ישראל
משרד החינוך

המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי

דוברים, חתולים וציפור

קוראים בקול משיריה של נורית זרחי

מבוא

קריאה קולית של טקסט אמנותי בפני קהל נעשית למטרה של שיתוף, הנאה וחוויה אסתטית. ההבחנה באמצעים האמנותיים שבהם השתמש היוצר, מעצימה את חוויית הקריאה ומעמיקה את ההנאה. התנסויות חוזרות בקריאה לקראת קריינות בפני קהל מחייבות התבוננות מדוקדקת בטקסט לשם מתן פרשנות אישית ושיתוף הקהל בחוויה. חקירת הטקסט אינה מכוונת למטרה של הנאה אישית בלבד (בין הקורא לבין הטקסט), אלא מובילה להחלטות אופרטיביות לגבי אופן הקריאה (הדגשת צלילים, קצב הקריאה, וכו'), על מנת להציג את השיר בפני קהל.

קריאה בפני קהל היא פעילות חברתית – הקריאה נועדה להעניק חוויה למאזינים. הם צריכים להבין את המילים, להתרשם מטון הקריאה ולחוות חוויה אסתטית ורגשית. מטרת הקריאה בקול בפני קהל היא לשתף אחרים בטקסטים ובפרשנות האישית (בעיקר בטקסטים שיריים), שתבוא לידי ביטוי באופן הקריאה. קריאות שונות יכולות לייצג פרשנויות שונות.

כדי שהקורא-הקריין יוכל לגרום למאזינים לחוות חוויה כזו, הטקסט צריך להיות מובן ומוכר לו היטב. עליו לערוך חזרות ולקרוא באופן מדויק ושוטף. עליו להחליט איזו פרשנות להעניק לטקסט ולפיכך איך לקרוא אותו (מה להדגיש, מתי להרים את הקול, מתי לשנות אינטונציה). כמו כן מוטלת עליו האחריות למלא אחר הדרישות התקשורתיות: להתאים את עוצמת הקול לנסיבות המעמד, למקום שבו מתרחש האירוע (פתוח או סגור), למיקום שלו ביחס למיקום של הקהל (קרוב, רחוק), לגודלו של הקהל, לאמצעי ההגברה ועוד.

הקריאה הקולית אמורה להביא לידי ביטוי את תוכן הטקסט מחד, ואת האמצעים האמנותיים והפרשנות האישית מאידך.

חשיפת האמצעים האמנותיים בשיר ותכנון אופן הקריאה בקול דורשים קריאות חוזרות ונשנות בטקסט. יש אמצעים, כמו מקצב, שהקריאה בקול עוזרת לחשוף אותם, ובכך נוסף עוד רובד לשיר שאולי לא שמו לב אליו בקריאה הדמומה.

קריאה קולית היא הפקה צלילית, המשלבת דיוק, שטף, הנגנה-הטעמה, ולעתים היא מבטאת גם פרשנות אישית של הטקסט הנקרא.

הקריאה בקול מסייעת בהבנה של טקסטים. כשאנחנו קוראים קריאה דמומה, אנחנו 'משתמשים' (או 'קוראים בראש') בפיסוק ובאינטונציה, וכמובן מחפשים את המשמעות של הטקסט ושל מילים לא מוכרות. הקריאה הקולית מאפשרת לנו להבין גם משום שאנו שומעים את עצמנו קוראים בקול, גם בעזרת התגובות שאנו מקבלים על אופן הקריאה שלנו מן המאזינים.

התוצר של יחידה הוראה זו הוא קריאה של תלמידים באירוע בביה"ס, המוקדש לשיריה של המשוררת נורית זרחי.

הדגשים בתחום החינוך הלשוני

- הקריאה הקולית לפני קהל מטרתה לשתף אחרים בטקסטים מעולמות השיח השונים.
- הקריאה הקולית של יצירות ספרות היא דרך להעביר חוויה אסתטית ורגשית ולבטא פרשנות לטקסט. קריאה זו מאפשרת להבחין באמצעים המעניקים מוזיקליות ליצירה, לבטא את מרכזיותם של הקצב והמצלול וללמוד על תרומתם של כל אלה למשמעות הטקסט.
- הקריאה הדמומה והקריאה הקולית דורשות יצירת מרחבים בבית הספר שבו יוכלו הקוראים להתייחד עם הטקסטים או לשתף אחרים בקריאתם.
- על פי הישג 6 בתכנית הלימודים, התלמידים בכיתות ה-ו נדרשים לקריאה קולית שוטפת ומדויקת של טקסטים ספרותיים.

מטרות היחידה

- שכלול היכולת של קריאה קולית מדויקת, מוטעמת וברורה בפני קהל.
- מתן פרשנות אישית לטקסט אמנותי באמצעות קריאה בקול.
- הפקת הנאה ממפגש עם טקסטים אמנותיים.

תיאור היחידה

ביחידה הזו, המוקדשת לשיפור היכולת של קריאה בקול מדויקת ומוטעמת, נתמקד בשירים של נורית זרחי. השירים שנבחרו אינם קשים להבנה, ולכן אפשר ליצור איזון בתשומת הלב בין הפרשנות לבין אופן הקריאה.

הקשר ללימוד היחידה

- אירוע לכבוד שבוע הספר
- לקראת פגישה עם יוצר בביה"ס
- היכרות עם יוצר (מעגל שלישי בהוראת הספרות)

מהלך ההוראה

- 4 ..... "שני דובים הלכו מולי"
- 8 ..... "לקרוא לחתולים"
- 14 ..... "הציפור פמפלה"
- 16 ..... פעילות סיכום (לבחירה)

שְׁנֵי דְבִים הֶלְכוּ מוֹלֵי / נוֹרִית זֶרְתִּי

... וְקַח עֶשֶׂר בֵּיצִים,
וּבְקִבּוֹק חֶלֶב,
וְחֶמְצָה,
וְהִנֵּה לָךְ כָּל הַרְשִׁימָה.

הוּי, מְבֻלָּבֵל!
בְּלִי סֵל?

לְקַחְתִּי. הֶלְכְתִּי.
לֹא מִבֵּיט לְצַדְדִים.
רַק קְדִימָה.
שְׁלֹא יֵרְאוּ הַיְלָדִים
אֶת הַבֵּן הַטּוֹב שֶׁל אִמָּא.

פְּתֹאם קְרוֹב קְרוֹב
שְׁנֵי דְבִים הֶלְכוּ
מוֹלֵי בְּרַחוּב...
נִכְשַׁלְתִּי.
נִבְהַלְתִּי.
מִהֲרַתִּי.
חִזַּרְתִּי.

הִיא אָמְרָה: לְעֻצְלִים
תְּמִיד קוֹרִים פְּלֹאִי פְּלֹאִים
אוּלֵי רְאִיתָ גַם פִּילִים?
אֲבָל אֲנִי, שָׁכַךְ יִהְיֶה לִי טוֹב,
שְׁנֵי דְבִים הֶלְכוּ מוֹלֵי בְּרַחוּב.

© כל הזכויות שמורות למחברת ולאקו"ם.

שני דובים הלכו מולי

פעילות פתיחה

בשיר "שני דובים הלכו מולי" יש הומור, קצב, חריזה, דמיון, וכל זה סביב תמונה יום-יומית של הליכה לקניות. יש בו גם ביטוי למצוקה של ילד שדעת החברה חשובה לו עד כדי שיתחמק מהקניות באמצעות דמיון פרוץ, והוא מודע לכך שנכשל בשליחות שהוטלה עליו. הוא אומר 'נכשלתי'

עם קריאת שם השיר: "שני דובים הלכו מולי" נוצרת ציפייה. היוצרת מכוונת אותנו ליצירה דמיונית או הרפתקנית - מפגש עם דובים. השיר מורכב מ-4 בתים שאינם שווים באורכם, עם חריזה משתנה (שורות עוקבות בד"כ, אבל גם חריזה מדלגת).

הבית הראשון מתחיל בשלוש נקודות, ואחריהן וו החיבור, כאילו באמצע דיבור, וממשיך ב-3 שורות שכל אחת מהן מתחילה ב-וו החיבור:

... וְקַח עֶשֶׂר בֵּיצִים,
וּבְקִבּוּק חֶלֶב,
וְחֶמְאָה,
וְהִנֵּה לָךְ כֵּל הַרְשִׁימָה.

כתוצאה מהחזרה על וו החיבור מתקבלת רשימת קניות. לא ברור מי הדובר, אך ברור שמישהו מתבקש ללכת לערוך קניות. הקורא יכול לשער על סמך ידע העולם שלו שאימא או אבא מדברים עם הילד שלהם. רק בבית השלישי ("הבן הטוב של אימא") אנחנו מבינים שמדובר באימא, והמילים "היא אמרה", מאשרים את ההבנה שלנו.

בבית השני הקצר אנחנו לומדים מתוך הדברים של האם שמדובר בילד מבולבל:

הוּי, מְבַלְבֵּל!
כֵּלִי סֵל?

הבתים השלישי והרביעי כתובים בגוף ראשון מפי הילד, וזה יוצר אותנטיות, הזדהות ואמפתיה. בבתים אלו יש גם ריבוי של פעלים, רובם בגוף ראשון בעבר. השימוש הרב בפעלים באותו גוף וזמן יוצר תחושת בהילות: לקחתי, הלכתי, נכשלתי, נבהלתי, מיהרתי, חזרתי. השפה בשיר היא שפת דיבור, ללא מילים במשלב גבוה, וזה מחזק את האותנטיות: שיחה או בקשה יומיומית בין אם לבנה.

בבית השלישי, כשהילד הולך לקניות, הוא אינו מסתכל לצדדים כדי שלא יזהו אותו. מדוע? כדי שלא יחשבו שהוא "הבן הטוב של אימא", ילד ממושמע מדי בעיני חברת הילדים. ההליכה קדימה, ללא התבוננות לצדדים, מוסיפה לממד של המהירות - הילד דבק במשימתו, וממהר כדי לא להיראות ולהיתפס ע"י חבריו.

כשהאם שואלת: "אוּלַי רְאִיתְּ גַם פִּילִים?!" היא מלגלגת על הילד, ובעצם חושבת שהוא סתם עצלן. אבל הילד משוכנע שכן ראה דובים ברחוב. כדי לשכנע את אמו ואותנו הקוראים, הוא נעזר בביטוי "שֶׁכֶּךָ יִהְיֶה לִי טוֹב", מעין שבועה. הוא גם חוזר על האמירה כולה: "שְׁנֵי דְבִים הָלְכוּ מוֹלִי בְּרֶחֹב", כדי לחזור ולהדגיש שכך אמנם קרה באמת.

במליאה

- קוראים קריאה דמומה את השיר.
- משוחחים על השיר: מה הרגשתי, מה הוא הזכיר לי...
- מאזינים לקרינות טובה של השיר. אפשר להיעזר במורה לדרמה או בהורה שיודע לקרוא היטב בקול (על פי הממדים שבהמשך), להקליט אותם ולהשמיע בכיתה.
- משוחחים: מה ההבדל בין הקריאה הדמומה של השיר לבין ההאזנה לשיר? האם ההאזנה הוסיפה לנו, ובמה? האם זה תורם להבנה אחרת של השיר?
- דנים: מתי הקריין בחר להאיץ, להאט או לעצור? מתי הוא בחר להרים את הקול או להנמיך אותו? מדוע הוא בחר לקרוא כך ולא אחרת? האם קרא תוך התחשבות בסימני פיסוק – אינטונציה של שאלה כשקיים סימן שאלה, הפסקה קצרה כשמופיע בטקסט פסיק, ועוד...?

קריאה קולית טובה מושתתת על כמה ממדים:

דיוק – פענוח מדויק של סימני הכתב (עיצורים ותנועות) הגייה מדויקת של אותיות אהו"י ופענוח מדויק של סימני הניקוד.

שטף – קריאה מצרפת ולא הברתית, ללא הפסקות שאינן מתאימות בתוך המילים, בין המילים ובין המשפטים.

הנגנה – שימוש נכון בהטעמה (מלעיל ומלרע), הבחנה בין משפט חיווי לבין משפט שאלה, הנגנה המעידה על זיהוי נכון של סימני פיסוק (נקודה, נקודתיים, פסיק, סימן קריאה, סימן שאלה).

תקשורתיות – התאמת עצמת הקול לנסיבות האירוע ומיקומו.

(עפ"י מבנית קריאה בקול של טקסט מנוקד – מחוון מפורט למורה. ראמ"ה, משרד החינוך, המינהל הפדגוגי – האגף לחינוך העל-יסודי, המזכירות הפדגוגית-הפיקוח על הוראת העברית.)

כדי להקל על התלמידים, אנחנו מפרידים ביחידה זו הפרדה מלאכותית בין ממדי הדיוק והשטף לבין ממדי ההנגנה והתקשורתיות. המחשבה העומדת בבסיס הפרדה זו: לאחר שהתלמידים שולטים בקריאה מדויקת ושוטפת של השיר הם יכולים להפנות תשומת לב להנגנה ולתקשורתיות, לקריאה פרשנית. יש תלמידים שיוכלו "להשתלט" על כל ארבעת הממדים במקביל, אבל יש תלמידים שהפרדה הזו תקל עליהם.

יש קשר הדוק בין אופן הקריאה של שיר לבין הפרשנות שלו בעיני הקורא בקול. ההנגנה-הטעמה והתקשורתיות הן בעצם ביטוי של הקריאה הפרשנית. ישנם כמה מקומות בכל שיר שקריאתם בקול יכולה להשתנות בהתאם לפרשנות של השיר. קריינים שונים יכולים לתת פרשנות שונה והפרשנות הזאת תבוא לידי ביטוי בקריאה שלהם בקול. למשל: בבית האחרון של השיר האם שואלת: "אולי ראית גם פילים?", וזו בעצם שאלה מלגלת, שהרי ברור לה שאין פילים בדרך למכולת. הקריאה בקול צריכה לבטא את הכוונה הזאת של האם. פרשנות אחרת יכולה להיות שהאם שואלת את השאלה הזאת בסקרנות, ולא בלגלוג.

בקבוצות

- דנים: כשאנחנו מתבקשים לקרוא בקול בפני קהל, למה עלינו לשים לב?

במליאה

- עורכים רישום על הלוח על פי ההצעות של הקבוצות.
- 'מאשכלים' את ההיגדים על פי 4 התבחינים (דיוק, שטף, הנגנה, תקשורתיות). לדוגמה: מצביעים על שני היגדים המתייחסים לדיוק ושואלים: במה הם דומים? למה הם מתייחסים? מבקשים דוגמה להיגד נוסף הדומה להם. נותנים שם כולל להיגד. או: כותבים "שטף" ומבקשים מן התלמידים לציין אילו היגדים מתאימים לכותרת כזו. אם התלמידים לא מעלים היגדים הקשורים לכל הממדים דוחים את 'הטיפול' בממדים אלו לשלבים הבאים.

האישכול יתבסס על ההיגדים של התלמידים בלבד. עם התקדמות מהלך ההוראה-למידה האישכול יתרחב ויתעשר. תוך כדי האישכול יש להסביר את משמעות התבחינים: דיוק, שטף, הנגנה/הטעמה, תקשורתיות. אפשר להיעזר במילון. לדוגמה: הַטְעָמָה שֵׁם נ' - הדגשתם של צלילים, מילים או משפטים והשמעתם בצורה בולטת או שונה; אינטונציה. (עפ"י רב- מילים)

דוגמה לאישכול אשר מתבסס על היגדים של תלמידים:

דיוק

צריך לדייק

צריך לקרוא על פי הניקוד

שטף

אסור לקרוא מהר

אסור לקרוא לאט מדי

לא לקרוא עם הפסקות בתוך המילים

אין הפסקות ארוכות בין המילים ובין המשפטים

הטעמה, הנגנה

קוראים לפי סימני הפיסוק

מדגישים את סימן השאלה

מדגישים סימן קריאה

תקשורתיות: התחשבות בקהל/ בנמען

קוראים בקול רם

מסתכלים מדי פעם על הקהל

במליאה

- אומרים: נקרא שיר נוסף של נורית זרחי "לקרוא לחתולים" נקרא אותו תוך ידיעה שאחר כך נקרא אותו בקול עפ"י האישכול שערכנו.

לקרא לחתולים / נורית נרתי

היא באה לבושה שמלה וכובע,
 כמו אנשים רגילים,
 על זרועותיה שני סלים,
 והיא הולכת לפנה
 בשעה בין אור לחשך,
 במקום שאנשים לא מסתכלים,
 והיא קוראת:
 הנה בואו, חתולים,
 רזים, שחורים, חומים, תורים,
 שלמים, חולים, צולעים, עורים.
 בואו קטנים בואו גדולים,
 הנה האכל, חתולים.
 והיא פותחת את סליה,
 מרשרשים הנרות.
 ואז מכל החצרות,
 האשפות והלולים
 באים עולים באים עולים
 שורות-שורות של חתולים.
 שחורים, רזים, חומים, תורים,
 בריאים, חולים, קטנים, תגרים.
 לכל אחד לפי הצדק.
 שלא יהיו יותר רעבים,
 ולא בטנים ריקות מאכל,
 ולא רק תזקים שבעים.
 כך בשדרה ליד ביתנו,
 כשאנשים לא מסתכלים,
 אותה אשה בין אור לחשך
 קוראת לחתולים.

לקרוא לחתולים

זהו שיר פיגורטיבי-תיאורי של אישה המאכילה חתולים. התיאור אפוף מסתורין. לאישה אין שם והיא מכונה 'היא'. מתחילת השיר נוצרת ציפייה להתנהגות/מעשה מוזר כיוון שמתואר שהיא לבושה "כְּמוֹ אֲנָשִׁים רְגִילִים," (האם היא לא רגילה?).

הציפייה מתגברת עם השורות הבאות:

וְהִיא הוֹלֶכֶת לַפֶּנֶה
בְּשַׁעָה בֵּין אֹר לְחֶשֶׁךְ,
בְּמָקוֹם שֶׁאֲנָשִׁים לֹא מְסַתְּפִים,

הקורא מבקש לדעת איזה מעשה לא רגיל היא עושה במקום (פינה) ובזמן (בין אור לחושך) "בְּמָקוֹם שֶׁאֲנָשִׁים לֹא מְסַתְּפִים..."

בשורה השישית יש מעבר לדיבור ישיר שלה עם החתולים:

וְהִיא קוֹרֵאת:
הֵנָּה בּוֹאוּ, חֲתוּלִים,

הקריאה שלה מלווה בתיאור מפורט של החתולים (8 תיאורים - רזים, שחורים, חומים, חיוורים, שלמים, חולים, צולעים, עיוורים), היוצר רושם של הרבה מאוד חתולים עזובים, מוזנחים, התלויים בה לשם קיומם.

היוצרת משתמשת בחזרה לשם הדגשה:

וְהִיא קוֹרֵאת:
הֵנָּה בּוֹאוּ, חֲתוּלִים,
הֵנָּה הָאֶכֶל, חֲתוּלִים.

הפועל בציווי "בואו" חוזר 3 פעלים: "בואו, חֲתוּלִים", "בואו קִטְנִים בואו גְּדוּלִים".

וכתגובה החתולים:

בָּאִים עוֹלִים בָּאִים עוֹלִים
שׁוֹרוֹת-שׁוֹרוֹת שֶׁל חֲתוּלִים.

הבית השני מתאר למעשה את מעשיה. היא פותחת את הסלים, החתולים שומעים את הניירות המרשרשים, ועוד חתולים מגיעים. התיאור שלהם דומה מאוד לתיאור החתולים מן הבית הראשון (הסדר שונה מעט, אך התיאור הוא אותו תיאור), ובכך מעצים את מצבם העגום. בבית השני יש תיאור של המקומות שמהם מגיעים החתולים, תיאור שלא היה בבית הראשון: 'חצרות, אשפתות, לולים'. אלו לא חתולים הגרים בבתיים של אנשים. השיר מסתיים בתיאור תכלית מעשיה של האישה - "שֶׁלֹּא יְהִיוּ יוֹתֵר רְעֵבִים..."

היוצרת בחרה לכתוב את כל הפעלים בלשון הווה (מלבד הקריאה לחתולים "בואו" בציווי) זהו מנהגה של האישה כדי להדגיש שמתוארת פעולה החוזרת על עצמה זו אינה פעולה חד פעמית.

היוצרת חוזרת על תיאור החתולים פעמיים: פעם אחת כשהיא קוראת להם:

”רָזִים, שְׁחוּרִים, חוּמִים, חָרִים,
שְׁלָמִים, חוּלִים, צוּלְעִים, עֲנָרִים.”

ובפעם השנייה כאשר הם מגיעים:

”שְׁחוּרִים, רָזִים, חוּמִים, חָרִים,
בְּרִיאִים, חוּלִים, קְטָנִים, חֲגָרִים.”

החזרה אינה מדויקת, ושינויי התיאורים מרחיבים את מגוון החתולים.

4 השורות האחרונות של השיר חוזרות על התיאור של האישה מ-6 השורות הראשונות של השיר, אך הפעם לא מתוארים לבושה והסלים שהיא אוחזת. תכלית מעשיה היא התמצית...

במליאה

- קוראים את השיר (קריאה דמומה).
- משוחחים על השיר, משתפים במחשבות וברגשות העולים ממנו.
- מבררים שהכול מובן בו (מילים, משמעויות).
- מצביעים על האמצעים האמנותיים הבולטים בו (חזרה, לשון הווה, חריזה).
- מבקשים מתלמידים לקרוא את השיר בקול במליאה (רצוי להקליט אותם קוראים).
- נותנים משוב עפ"י התבחינים מן הרשימה שהורכבה בפעילות הקודמת.
- מאזינים להקלטה או להקראה ועוקבים בקריאה דמומה אחר הקריינות תוך שימת דגש לדיוק ולשטף ולהיבטים הקשורים בפרשנות של השיר - קצב, אינטונציה, הדגשה וכו'.
- דנים: האם התלמידים קראו במדויק? בשטף? אם טעו, במה טעו?

קריאה חוזרת - קריאה בקול רם, תוך חזרה על אותו קטע כמה פעמים, בדומה למוזיקאי מבצע, החוזר ומנגן קטע מוזיקלי עוד ועוד, משפרת דיוק ושטף בקריאה ומפנה קשב להבנת הטקסט. קריאה חוזרת משפרת קריאה של טקסטים אחרים ועוזרת להבין את הטקסט. בעקבות קריאה חוזרת חל גם שיפור בהנגנה ובתקשורתיות. הקריאה החוזרת ונשנית מובילה להעמקה ולהבנת המשמעות של השיר, ובכך היא בונה את הפרשנות האישית, המביאה בסופו של דבר לקריאה פרשנית של הטקסט.

הקלטה של הקריאה והאזנה חוזרת יכולות לאפשר לתלמידים לשים לב ולהתייחס אל פרטים אלו ואחרים.

במעבר מהפעילות במליאה לעבודה בקבוצות (בהמשך) התלמידים מתבקשים לחזור ולקרוא בקול את השיר לקראת קריאה קולית בפני קהל. אנחנו מאפשרים לכל אחד מהתלמידים להתנסות בקריאה בקול בפני קבוצה מצומצמת ולא בפני המליאה. העובדה שכל חברי הקבוצה קוראים את אותו השיר מאפשרת לעסוק יותר לעומק בקריאה עצמה, ולא בהבדלי התוכן בין שירים שונים. קיימת 'הנחה' סמויה שהתלמידים יוכלו 'לזהות' ואף להתרשם מקריאה איכותית ולתת משוב בהתאם. בשלב הראשון יושם דגש על פענוח ושטף בלבד, לאחר מכן יוזמנו התלמידים לקריאה פרשנית.

במליאה

- מפנים את תשומת לב התלמידים למילים בשיר שמשמעותן משתבשת אם לא קוראים אותם במדויק עפ"י סימני הניקוד. לדוגמה: מזמינים תלמידים לקרוא בקול את המילים: בְּטָנִים, שְׂבָעִים. שואלים: איך יובן השיר אם יקראו בטעות כך: 'שלא יהיו יותר רעבים ולא בְּטָנִים ריקות מאוכל ולא רק חזקים שְׂבָעִים'.
- משוחחים על האחריות של הקורא לקרוא קריאה מדויקת, כלומר לדייק גם בניקוד. קריאה לא מדויקת עלולה לשבש ולשנות את הטקסט.

בזוגות

- קוראים את הטקסט ומנסים לאתר היכן עוד עלולים להיווצר אי דיוקים בקריאה (אותיות רפויות ודגושות).
- מסמנים בשיר מילים שיש בהן אותיות רפויות אחרי אותיות שימוש, כגון: וְכֹבֵעַ, לְכָל אָחָד.
- מסמנים בשיר את המילים הדומות בכתיבתן אך שונות בניקודן (הִנֵּה, הִנָּה).

בקבוצות

- כל שני זוגות מצטרפים לקבוצה ומשווים בין השיבושים שעלולים להיגרם בקריאת השיר.
- מסמנים על הטקסט את המקומות המועדים לשיבוש או לאי דיוק בקריאה, כדי שמי שיקרא את השיר בקול ישים לב אליהם במיוחד.

במליאה

- חוזרים לאישכול של תבחיני הקריאה וקוראים את ההיגדים על פענוח ושטף. מוסיפים היגדים ומעשירים את האישכול.
- יוצרים עם התלמידים מעין "סדר פעולות" לקראת קריאת טקסט בקול לפני קהל תוך הקפדה על הדיוק והשטף, לדוגמה:
  - קריאה ראשונית דמומה, שקטה.
  - סימון של מילים לא מובנות, בירור המשמעות של המילים האלה.
  - סימון של מילים עם ניקוד שעלולים למעוד בהם (דגושות ורפויות, תחיליות).
  - סימון של מילים ארוכות במיוחד.
- קריאה חוזרת שקטה/דמומה לשם פענוח מדויק של מילים ושל סימני הניקוד תוך היעזרות בסימנים שסימנו.
- קריאה בקול חוזרת ונשנית כדי להגיע לרמת שליטה טובה בשטף ובדיוק.
- קריאה תוך כדי מדידת זמן לשם שכלול השטף
- שמים לב שקוראים היטב גם את סופי המשפטים. לא מחלישים עוצמה ללא צורך וללא משמעות בסוף המשפט.
- הקלטה והאזנה של הקריאה לצורך משוב ותיקון בהתאם.
- קריאה בקול בפני אנשים לשם קבלת משוב על אופן הקריאה.

בקבוצות (עד 4 תלמידים בקבוצה)

- כל תלמיד מתכונן וקורא בקול בפני הקבוצה תוך שימת לב לפענוח מדויק ושטף הולם. חברי הקבוצה נותנים משוב.

במליאה

- מסכמים: התמקדנו בקריאה מדויקת ושוטפת. קריאה בפני קהל דורשת היבטים נוספים. מהם? (הנגנה-הטעמה, תקשורתיות)
- הערה דיזקטית:** אם ההיבט של הנגנה-הטעמה לא עלה באישכול הראשוני, זה הזמן להתמקד בו. אם הוא עלה, מרחיבים אותו כעת.
- מאזינים להקלטה של השיר שהקליטו קריינים מן הכיתה או מזמינים תלמידים אחרים לקרוא את השיר.
- מזמינים את הקריינים להסביר מה היו שיקולי הדעת שלהם בהנגנה- הטעמה. מתי בחרו להגביר או להנמיך קול? להאט או להאיץ?
- מזכירים את האמצעים האמנותיים בשיר (ראו פירוט בעמוד 9).

- מפנים את תשומת הלב לבית הראשון, שבו אחרי 6 שורות יש מעבר לדיבור ישיר. דנים: כיצד נשתמש בקול שלנו בעת הקריאה כדי שהמאזינים יבינו שהמילים אחרי "והיא קוראת" הן דברי האישה עצמה, מפיה. במה הקריינות של שורות אלה תהיה שונה מן הקריינות של השורות הקודמות? כיצד נמחיש את הקריאה שלה לחתולים? האם זו תהיה קריאה תקיפה? מצווה? עדינה? רכה? מהירה? אטית?
- מפנים את תשומת הלב של התלמידים לבית השני: לאחר שהאישה פתחה את סליה, והחתולים שמעו את הניירות המרשרשים, האם החתולים הגיעו במהירות או לאט ובהדרגה? בהתאם לזה - כיצד נקרא את התיאור - לאט או מהר?
- דנים: כיצד נדגים ונדגיש את החזרה בשורות האלה:

בָּאִים עוֹלָיִם בָּאִים עוֹלָיִם
שׁוֹרוֹת-שׁוֹרוֹת שֶׁל חֲתוּלִים.

האם נקרא בקול רם יותר או נמוך יותר? לאט יותר או מהר יותר?

- מה דעתנו על האישה? האם אנו מכבדים את מעשיה? מלגלים עליה? סוברים שהיא עושה מעשה נכון וראוי, או שמא לפי דעתנו לא נכון להאכיל חתולי רחוב? כיצד הדעה שלנו תשפיע על הקריאה שלנו? נקרא בקול מלגלג או אוהד?
- מבקשים מהתלמידים לקרוא קריאה דמומה נוספת של השיר תוך שימת לב לאמצעים האמנותיים ולפרשנות האישית.

מליאה

- 2-3 תלמידים המעוניינים בכך קוראים בקול ושמים לב לדיוק, לשטף ולהטעמה המבטאת פרשנות אישית.
- מסכמים: הקריאה מבטאת את המחשבות, הדעות והרגשות שלנו... הקורא מחליט איך לקרוא. הקריינות יכולה להמחיש למאזינים את הפרשנות של הקריין לטקסט.

הַצְפּוֹר פִּמְפֵּלָה / נוֹרִית זֶרְחִי

הַצְפּוֹר פִּמְפֵּלָה
כָּל מְגַרְעַת בְּעוֹלָם הָיְתָה לָּהּ
סְקָרְנִית
גְּנֻדְרָנִית
זְמֻרָנִית
יִשְׁנוֹנִית
טַפְּשׁוֹנִית
שְׂכַחְנִית.

הַרְגִּיֶּשֶׁה הַצְפּוֹר פִּמְפֵּלָה
שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְחַיּוֹת כֶּךָ הַלְּאָה.
בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
גְּבָרָה עַל הַרְצוֹן לִישׁוֹן.
בְּיוֹם שְׁנִי
חֲדָלָה לְהִיּוֹת שְׂכַחְנִית.
בְּיוֹם שְׁלִישִׁי
פָּסְקָה מִכָּל הִרְהוּר טַפְּשִׁי.
בְּרַבִּיעִי חֲדָלָה לְהִסְתַּקְּרוֹן.
בַּחֲמִישִׁי - לְהִתְגַּנְדֵּר.
בַּשְּׁשִׁי
גְּבָרָה עַל הַרְצוֹן לְשִׁיר
וּבְשֶׁבַע לֹא נִשְׂאָר לָּהּ יוֹתֵר
עַל מָה לְיֹתֵר.
וְכֵן קָרָה לָּהּ
לְפִמְפֵּלָה בְּסִיּוֹם -
שְׂלֹא נִשְׂאָר לָּהּ כְּלוּם.

© כל הזכויות שמורות למחברת ולאקו"ם.

הציפור פמפלה

השיר משתייך לז'אנר של השירים או היצירות שבהן הגיבור מנסה לשנות את התנהגותו ומאבד בכך את זהותו.

מבנה השיר: ארבעה בתים, שניים ארוכים ושניים קצרים. בשני הבתים הארוכים מדובר על התכונות של הציפור ועל השינוי שחל בהן, ואילו בבתי הקצרים מדובר על אי הנחת של הציפור מעצמה.

בבית הראשון כל תכונה כתובה בשורה נפרדת. צורת כתיבה זאת מבליטה את התכונה.

יש בשיר האנשה של ציפור - ניתן לה שם ותכונות אנושיות למהדרין (גנדרנית, שכחנית). בין התכונות יש כאלה שהמשוררת המציאה, אך כוונתן ברורה (טפשונית, זמרנית).

חלק מן התכונות אינן נתפסות אצלנו כמגרעות (סקרנית, זמרנית), אך מדובר פה על תחושה פנימית של הציפור שאינה שבעת רצון מעצמה (אף אחד לא העיר על תכונותיה, אלא רק היא שמרגישה ש"אי אפשר לחיות כך הלאה"), עד כדי כך שהיא מוכנה לוותר על כל תכונותיה, כולל הטובות.

המשוררת משלבת פעלים שונים המציינים את התהליך שבו שינתה את תכונותיה: גברה, חדלה, פסקה.

לכל תכונה יש יום ספציפי, ומילה שונה לציין את היעלמותה.

כל אחד משני הבתים מושגת על מבנה חוזר - בבית הראשון התכונות חוזרות ברצף של שורות בנות מילה יחידה, ובבית השני החזרה מבוססת על מניית הימים: "ביום ראשון..., ביום שני..."

השיר מסתיים בציון העובדה שלא נשאר לה כלום:

וְכָדָה קָרָה לָהּ
לְפַמְפְּלָהּ בְּסִיּוּם -
שְׁלֹא נִשְׁאַר לָהּ כְּלוּם.

מהו הכלום? לא נשארו לה תכונות. לא נשאר לה כלום ממי שהיא הייתה. ואולי היא חשה משוחררת מכל התכונות הקודמות שלה, היא מרגישה שאין לה מגרעות.

מליאה

- קוראים קריאה דמומה את השיר "הציפור פמפלה" מתוך ידיעה שתידרש קריינות של השיר בפני קהל.
- משוחחים על השיר: מה הוא מזכיר לי? מה אני חושב?
- מצביעים על האמצעים האמנותיים בשיר (ראו פירוט בעמוד הקודם).
- מבררים: כיצד תתבטא הפרשנות האישית בקריאת השיר בקול? דנים בדוגמאות שהתלמידים מעלים מתוך השיר (למשל: קריאה אטית במיוחד של שלוש השורות האחרונות שמביעה לגלוג קל).
- דנים בהיבט של התקשורתיות: למה יש לשים לב בקריאה מול קהל? חוזרים להיגדים באישכול ומרחיבים (אם יש צורך).
- בוחנים את התנאים הפיזיים של המקום שבו יתקיים האירוע של הקריאה בקול: היכן עמוד הקריין? האם תהיה מערכת הגברה? מי יהיה הקהל?
- נערכים לקריאה קולית עפ"י ההתנסות הקודמת:
- קוראים קריאות חוזרות ובכל קריאה שמים לב להיבט מסוים (דיוק, שטף, הטעמה, פרשנות אישית, תקשורתיות).
- מאזינים, נותנים משוב לקריינים תוך מתן דגש על התקשורתיות.

לקבוצה של תלמידים מתעניינים

- מאתגרים קבוצה של תלמידים לקרוא את השיר בפרשנויות שונות:
- שואלים: האם השיר עצוב או שמח? קנטרני או אוהד? איך נקרא אותו אם אנו רוצים לתת לו פרשנות לגלגנית? איך נקרא בפרשנות אוהדת?
- תלמידים מתאמנים לקרוא את השיר פעמיים, בשתי פרשנויות שונות.
- תלמידים קוראים בפני הכיתה לפי הפרשנות שבחרו, אך לא מציינים את הפרשנות.
- תלמידים בכיתה מאזינים ומנסים לתת משמעות לפרשנות על פי הקריאה בקול.

פעילות סיכום (לבחירה)

- בוחרים שיר לקריאה בקול מתוך שלושת השירים וקוראים בפני קהל (אפשר לשלב אביזרים, תלבושות).
- תלמידים המעוניינים בכך ילמדו את השיר בעל פה וידקלמו בפני המליאה